

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N/2000/305

24 maart 2000

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op artikel 27, eerste lid¹, van de Natuurbeschermingswet 1998²;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) wordt aangewezen:
het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Veluwe**.
2. De aanwijzing, bedoeld in het eerste lid, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uit maakt van dit besluit.

Artikel 2

Dit besluit treedt in werking met ingang van de tweede dag na de dagtekening van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst.

¹ Stb. 1999, nr. 15: inwerkingtreding van art 27 en 28 Nb-wet

² Stb. 2000, nr. 109: inwerkingtreding art. 39 Nb-wet

Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst. De kaart en de nota van toelichting worden ter inzage gelegd in de bibliotheek van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te Den Haag en in het kantoor van de Directie Oost van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, gevestigd in Deventer. Tervisielegging vindt tevens plaats in het provinciehuis van de provincie Gelderland te Arnhem en van de provincie Overijssel te Zwolle.

**DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ**

G.H. Faber

Een belanghebbende kan tegen dit besluit een met redenen omkleed bezwaarschrift indienen bij de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Als een bezwaarschrift³ wordt ingediend, moet dit binnen 6 weken na bekendmaking van dit besluit in de Staatscourant worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, afdeling Rechtsbescherming, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

³ Stb. 2000, nr. 109: inwerkingtreding art. 39 Nb-wet

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Veluwe als speciale beschermingszone in het kader van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, hierna te noemen Vogelrichtlijn

1. Inleiding

Het als speciale beschermingszone (hierna: sbz) aan te wijzen gebied **Veluwe** ligt in de provincie Gelderland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Hattem, Oldebroek, Elburg, Nunspeet, Harderwijk, Ermelo, Putten, Barneveld, Ede, Wageningen, Renkum, Arnhem, Rozendaal, Rheden, Brummen, Apeldoorn, Epe en Heerde. Het gebied bestaat voornamelijk uit bossen, beken, heidevelden en stuifzanden, en beslaat een oppervlakte van ca. 90.000 ha. Hiervan is ongeveer 31000 ha. in eigendom en beheer bij een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie: 't Sol, Beekbergerwoud, Bergsham, Bruggelen, De Dellen en Ambtsbos, De Haere, Deelerwoud, Garderen Oost, Garderen West, Hoeve Delle, Kootwijk, Leuvenhorst, Leuvenumse Bos, Loenermark, Majuba, Nationaal Park Veluwezoom, Nunspeet, Orderbos, Otterlose Bos, Oud-Groevenbeek, Planken Wambuis, Ramenberg, Reeënberg, Rozendaal, Scherpenberg en Morena, Speulder- en Sprielderbos, Steilhul, Sysselt, Terletse Heide, Tongerense Heide, Ugchelen-Hoenderloo, Varena, Wekeromse Zand, Wilde Kamp, Zandhegge (Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten, Het Geldersch Landschap). In deze toelichting zal achtereenvolgens worden ingegaan op de verplichtingen en criteria voor aanwijzing, de gebiedsbeschrijving en de begrenzing, de vogelkundige waarden, het beleid en beheer, andere gebruiksfuncties en de gevolgen van de aanwijzing.

2. Verplichtingen Vogelrichtlijn en criteria voor aanwijzing

2.1 Algemene doelstelling van de richtlijn

De Vogelrichtlijn verplicht de lidstaten van de Europese Unie de instandhouding te garanderen van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Europese verdrag van toepassing is. In de overwegingen van de Vogelrichtlijn wordt vermeld dat een groot aantal in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Gemeenschap een achteruitgang van hun populatie vertoont. Dit werd beschouwd als een ernstige bedreiging voor het behoud van het natuurlijk milieu. De Vogelrichtlijn is mede tot stand gekomen omdat deze vogelsoorten voor het overgrote deel trekvogels zijn. Dergelijke soorten vormen een gemeenschappelijk erfgoed; een doeltreffende bescherming van deze vogels vereist een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de lidstaten van de Europese Unie¹.

2.2 Aanwijzing sbz's

Artikel 4 van de Vogelrichtlijn bevat de verplichting tot het aanwijzen van sbz's. Deze worden aangewezen voor de zeldzame, kwetsbare of anderszins bedreigde soorten die zijn opgenomen in Bijlage I² van de Vogelrichtlijn. De lidstaten wijzen met name de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten "meest geschikte" gebieden aan. Soortgelijke maatregelen worden genomen ten aanzien van geregeld voorkomende trekvogels. Daarbij wordt rekening gehouden met de beschermingsbehoeften ten aanzien van hun broed-, rui- en

¹ HvJ EG 11 juli 1996, Royal Society for the Protection of Birds, C-44/95, Jurispr. blz. I-3805, punt 23

² Laatstelijk aangepast op 29 juli 1997, Richtlijn van de Commissie 97/49/EEG, Pb EG L 223, 13.8.97

overwinteringsgebieden en rustplaatsen in hun trekzones. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de bescherming van watergebieden en in het bijzonder aan de watergebieden van internationale betekenis.

2.3 Criteria voor aanwijzing sbz's

Voor de selectie van gebieden zijn de volgende criteria gehanteerd.

Een gebied komt voor aanwijzing in aanmerking indien geregeld minstens 1% van een biogeografische populatie van een soort of ondersoort van een (trekkende) watervogel in het gebied aanwezig is en/of indien het gebied behoort tot één van de vijf belangrijkste gebieden in Nederland voor een vogelsoort van Bijlage I van de Vogelrichtlijn.

Geselecteerd zijn de vijf gebieden met de hoogste gemiddelde aantallen van een Bijlage I-soort, tenzij in het desbetreffende gebied minder dan 1% van de Nederlandse broedpopulatie voorkomt en/of ook minder dan 0,1% van de biogeografische populatie. Aanvullend geldt een absolute ondergrens van twee broedparen of 5 individuen. Behalve voor een aantal zeer verspreid levende vogels wordt het gemiddelde aantal vogels berekend over een periode van tenminste drie jaren.

Aan terrestrische gebieden is de aanvullende voorwaarde gesteld dat in het gebied een aaneengesloten natuurgebied van minstens 100 ha met een formele natuurstatus aanwezig dient te zijn (aangewezen onder de Natuurbeschermingswet en/ of in eigendom/ beheer bij Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of een van de provinciale Landschappen).

De toepassing van het 1% criterium is in overeenstemming met criterium 6 voor de bepaling van watergebieden van internationale betekenis zoals aanbevolen door de 7e Bijeenkomst van de Conferentie van Partijen aangesloten bij de Wetlands-Convention³ (Rec. VII. 11, San José 1999). Het begrip "geregeld minstens 1%" is als volgt gehanteerd: (a) het gemiddeld seizoenmaximum berekend over ten minste drie jaren bedraagt minstens de desbetreffende drempelwaarde of (b) de drempelwaarde wordt in minstens twee van de drie jaren gehaald. In het tweede geval is bij beschikbaarheid van voldoende telgegevens uitgegaan van zes seizoenen⁴.

De toepassing van het criterium van de vijf belangrijkste gebieden is ontleend aan het rapport 'Inventory of important bird areas in the European Community', ook wel aangeduid als 'IBA89 (Grimmett & Gammell 1989)

2.4 Methode van begrenzing

De grenzen van een speciale beschermingszone worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen⁵ van de betrokken vogelsoorten.

³ Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels, ook bekend als Wetlands-Convention (*Trb.* 1975, 84; zie ook *Trb.* 1996, 253) Rec. VII.11, San José 1999

⁴ Biogeografische populaties en 1%-drempelwaarden zijn door Wetlands International gepubliceerd in *Waterfowl Population Estimates* (2e editie, 1997) op verzoek van de 6e Bijeenkomst van de Conferentie van Partijen (Rec. VI.4, Brisbane 1996). De aangesloten partijen worden opgeroepen deze drempelwaarden te gebruiken bij de aanmelding van wetlands van internationale betekenis onder de Conventie (vgl. art. 4, lid 2 van de Vogelrichtlijn). Het betreft trekkende watervogels die merendeels (met name zwanen, ganzen, eenden, steltlopers, sterns) ook zijn opgenomen in Annex 2 van het Verdrag inzake het behoud van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels (*Trb.* 1996, 285) onder de Conventie van Bonn.

⁵ Biotoopbeschrijvingen van de soorten zijn opgenomen in Bijlage A van deze nota van toelichting.

Hierbij zijn de volgende beperkingen gehanteerd:

1. Voor vogelsoorten voorkomend op de bijlage I geldt dat geregeld tenminste 1% van de Nederlandse broedvogelpopulatie aanwezig moet zijn.
2. Voor trekkende watervogels geldt dat geregeld tenminste 0,1% van de biogeografische populatie in het gebied aanwezig moet zijn.
3. Voor overige trekvogels geldt dat geregeld tenminste 1% van de Nederlandse broedvogelpopulatie in een gebied aanwezig is en dat deze vogels voorts zijn aangemerkt als een Nederlandse Rode Lijst-soort. Het betreft 14 Rode Lijst-soorten die geconcentreerd in het totaal van de aangewezen en aan te wijzen speciale beschermingszones voorkomen. Van deze soorten wordt minstens 25% van hun populaties in de speciale beschermingszones beschermd.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Veluwe is het grootste aaneengesloten bos- en natuurgebied van Nederland. De natuur bestaat overwegend uit droge bossen, droge en natte heide, vennen en stuifzanden.

In de voorlaatste ijstijd, zo'n 150 000 jaar geleden, duwden de ijslobben van het landijs enorme hoeveelheden door de rivieren aangevoerd zand en grond voor zich uit en opzij en vormden zo de stuwwallen. Hoewel de hoogteverschillen sindsdien door wind en water zijn afgevlakt, reiken de hoogste delen van de Veluwe tot ruim 100 m boven NAP.

Vanaf de IJzertijd vond landbouw plaats op vierkante omwalde akkertjes. Intensivering leidde ertoe dat geleidelijk grote delen van het boslandschap veranderden in heidevelden. Tot ver in de 19de eeuw speelden schapen een hoofdrol in het landbouwsysteem.

Door overbegrazing en overmatig plaggen verdween de vegetatie soms geheel. Heidevelden werden zandverstuivingen. Sommige gebieden werden verlaten. Tot 1900 was de Noord-Veluwe één uitgestrekt stuifzandgebied. Kootwijk is één van de grootste actieve stuifzandgebieden van Europa. Verder komt er in de volgende gebieden levende stuifzand voor: De Zoom (veertig ha op de Haere), Hulshorsterzand (in Leuvenhorst), Mosselse Zand (in Planken Wambuis) en ruim honderd ha van het Wekeromse Zand. Er is in totaal nog 1400 hectare stuifzand op de Veluwe.

Sinds het eind van de vorige eeuw is een groot deel van de Veluwe weer bebost geraakt. Dankzij een meer natuurgericht bosbeheer neemt het aandeel gemengd bos en loofbos toe. Cultuurhistorisch en ecologisch zijn de strubben- en boombossen van bijzondere betekenis.

Op de Veluwe liggen 35 "A-locaties", waardevolle restanten van natuurlijke bosgemeenschappen. Dat is ruim tien procent van wat in Nederland aan A-locatie bos nog aanwezig is.

De grondwaterstanden zijn op de Veluwe doorgaans zeer laag. Alleen langs de randen is het grondwater (kwelwater) bereikbaar voor de vegetatie. Dankzij ondoordringbare lagen zijn er interessante vennen en beken ontstaan. Het water van beken en sprengen is vaak nog van goede kwaliteit en er leven veel bijzondere planten en dieren in.

3.2 Aanduiding leefgebied

De Veluwe is aangewezen als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van bossen, beken, heide en zandverstuivingen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het gebied vormt het leefgebied van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de Beschermingszone is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing

De begrenzing van de speciale beschermingszone omvat de bos- en natuurterreinen op de Veluwe. De buitengrens ervan wordt gevormd door de overgang van het aaneengesloten bos- en heidegebied naar de cultuurgronden en bebouwde kommen van de omringende plaatsen. Het gebied wordt globaal begrensd door de plaatsen Arnhem, Ede, Barneveld, Putten, Harderwijk, Hattem, Apeldoorn, Dieren, Arnhem. De omvang van de zone is circa 90.000 ha.

De beschermingszone grenst in het zuiden aan sbz Neder-Rijn.

De begrenzing van de sbz is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Daarbij geldt het volgende:

Bestaande bebouwing (incl. erven en tuinen) en verhardingen maken geen deel uit van de sbz. Ze maken geen wezenlijk deel uit van het leefgebied van de genoemde vogelsoorten. Gronden met een agrarische functie maken geen deel uit van de sbz. Indien deze, aaneengesloten, een oppervlakte van meer dan 100 ha beslaan, zijn ze op de kaart geëxclaveerd. Agrarische gebieden kleiner dan 100 ha zijn niet geëxclaveerd; ook deze maken geen deel uit van de sbz, omdat deze gronden geen onderdeel zijn van het leefgebied van de te beschermen soorten.

Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend.

4. Vogelkundige waarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

De Veluwe kwalificeert als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn omdat het gebied behoort tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden van Wespendief, Nachtzwaluw, Ijsvogel, Zwarte specht, Boomleeuwerik, Duinpieper, Grauwe klauwier⁶ in Nederland.

⁶ onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (art. 4.1)

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Aantal NL ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Tel periode
Wespendief <i>Pernis apivorus</i>	1	ja	700	— ^c	2,9% ^d	1993-97
Nachtzwaluw <i>Caprimulgus europaeus</i>	1	ja	440	6%	39% ^d	1993-97
Ijsvogel <i>Alcedo atthis</i>	1	ja	190	1%	5%	1993-97
Zwarte specht <i>Dryocopus martius</i>	1	ja	2 600	1,0%	3,8%	1993-97
Boomleeuwerik <i>Lullula arborea</i>	1	ja	3 100	2,8%	11,1% ^d	1993-97
Duinpieper <i>Anthus campestris</i>	1	ja	60	— ^c	55% ^d	1993-97
Grauwe klauwier <i>Lanius collurio</i>	1	ja	200	2%	7%	1993-97

(a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels ("ja")

(b) Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren)

(c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie; voor Wespendief en Duinpieper konden in totaal slechts resp. vier en één gebied(en) worden geselecteerd

(d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie (totaalschattingen van Wespendief, Nachtzwaluw, Zwarte specht en Duinpieper betreffen resp. 29, 63, 27 en 90% van de landelijke populatie)

4.2 Andere relevante vogelsoorten

De bossen, heidevelden en zandverstuivingen zijn verder van belang als broedgebied voor Draaihals, Roodborsttapuit en Tapuit (trekvoegels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

Wespendief en Zwarte specht komen als broedvogel verspreid over de Veluwe in alle bossen voor. Beide soorten gebruiken de ruime (bos-)omgeving rond de nestplaatsen als voedselgebied. De Draaihals komt eveneens, maar relatief schaars, over de gehele Veluwe in en langs stuifzanden, zandige heide en in veel mindere mate ook in open dennenbossen en eikenbossen met een niet-vergrasde bodem voor. De Roodborsttapuit is een uitgesproken heidebewoner met een voorkeur voor overgangen van jonge naar oude heide en van open vlakten naar lichte opslag; de soort wordt op alle heidevelden van de Veluwe aangetroffen. Nachtzwaluw en Boomleeuwerik komen verspreid over het gebied voor op zandige heidevelden en stuifzanden met verspreide opslag van bomen en struiken. Beide soorten weten ook te profiteren van nieuwe kaalslagen en brandvlakten. Zwaartepunten van de verspreiding van de Nachtzwaluw ligt op het Harskampsche Zand (40% totaalschatting), Hoge Veluwe, Planken Wambuis en Veluwezoom. De schaarse Duinpieper is in zijn verspreiding op de Veluwe beperkt tot met korstmossen vastgelegde stuifzanden zoals die met name voorkomen op het Kootwijkse Zand, Harskampsche Zand en Otterlosche Zand. De Tapuit is op de Veluwe een soort van zandige heidevelden met een schrale korte vegetatie. De Grauwe klauwier is op de Veluwe vooral aangetroffen op heide met verspreide opslag; ruim de helft van de Veluwse broedparen bevindt zich op de Oldebroeksche en Doornspijsche Heide en het Harskampsche Zand. De Ijsvogel is in zijn voorkomen als broedvogel beperkt tot de beeklopen van de Veluwezoom, Oost-Veluwe en NW-Veluwe.

4.4 Overige vogelsoorten

In het gebied komt verder nog de volgende broedvogel onregelmatig van Bijlage I of in relatief kleine aantallen voor: Velduil.

5. Beleid en beheer

Beleid en beheer van de sbz Veluwe zijn in het algemeen gericht op de instandhouding en ontwikkeling van de vogelkundige waarden van het gebied zoals beschreven in paragraaf 3. Dit betekent onder meer het volgende:

- **Ecologische Hoofdstructuur**
Het gebied Veluwe maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (1990). Het beleid in deze gebieden is gericht op het veilig stellen en vergroten van de bestaande natuurwaarden.
- In het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) is het beleid m.b.t. de Ecologische Hoofdstructuur ruimtelijk verankerd. De Veluwe heeft de volgende aanduidingen:
 - Kerngebied Ecologische hoofdstructuur (inclusief de agrarische enclave Uddel-Elspeet). Erbinnen liggen de Nationale parken De Hoge Veluwe en De Velwezoom. Oostelijk en noordelijk grenst de zone aan gebieden voor natuurontwikkeling (IJsselvallei en Oldebroek).
 - Waardevol Cultuurlandschap
 - Recreatief-toeristisch gebied
 - Gebied voor behoud en herstel bestaande landschappelijke kwaliteit
 - Gebied dat in aanmerking komt voor herinrichting of ruilverkaveling (enclave Uddel-Elspeet).
- **Bosbeleidsplan**
Het rijk geeft aan dat een bepaalde mate van openstelling aanwezig moet zijn. Dertig tot vijftig procent van het bos krijgt een accent natuur. Er wordt gestreefd naar grotere beheerseenheden. Door middel van omvorming van bestaande bossen kunnen deze beleidsdoelen behaald worden. Het rijk wil het geïntegreerde bosbeheer op de Veluwe bevorderen.
- **Streekplan Gelderland 1996**
Het gebied Veluwe is aangemerkt als Landelijk gebied A. Hierin is natuur richtinggevend.
Het streekplan vermeldt voor het Centraal Veluws Natuurgebied (CVN):
 - De bossen hebben voor een groot deel een multifunctionele doelstelling. Behalve van belang voor natuur en landschap zijn ze ook belangrijk voor de houtproductie en voor recreatief medegebruik.
 - Een deel van de natuurwaarden is te vinden binnen de terreinen die in militair gebruik zijn.
 - Aan de randen van de Veluwe en in de enclaves komt, mede door het schone kwelwater van het Veluwemassief, in en langs de sprengen en beken en in natte schraalgraslanden zeer waardevolle natte land- en waternatuur voor.
 - Het landbouwkundig gebruik is geconcentreerd in een aantal (agrarische) enclaves. De landbouw veroorzaakt verzurings- en vermestingsproblemen in de aanliggende bos- en natuurgebieden.
 - Het areaal en de kwaliteit van de natuur worden vooral aan de randen bedreigd. De belangrijkste bedreigingen toerisme en recreatie, verstedelijking, lokale verdroging, verzuring en vermesting.
 - De interne samenhang tussen leefgebieden voor wild zijn nog niet optimaal. Relaties, via ecologische verbindingzones, met leefgebieden daarbuiten zijn onvoldoende ontwikkeld.

- Natuur, landschap en cultuurhistorie maken het gebied aantrekkelijk voor toerisme en recreatie. De aanwezige natuurwaarden beperken de mogelijkheden voor uitbreiding.
 - Mede door illegale permanente bewoning van recreatiewoningen op complexen worden deze aan de toeristische-recreatieve markt onttrokken. Dit leidt tot ongewenste uitbreiding van bestaande en aanleg van nieuwe complexen.
 - De uitdaging ligt in een zorgvuldige benutting van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden en in een verdere vergroting van de kwaliteit van de natuur. Voor de landbouw bieden extensieve agrarische gebruikersvormen kansen voor een aanvullend inkomen uit toerisme en recreatie. Dit veranderingsperspectief heeft positieve effecten op de milieukwaliteit.
 - Recreatief medegebruik en kwalitatieve verbetering van de verblijfsrecreatie zullen actief worden gestimuleerd
 - Het beleid is gericht op bescherming en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden en bevordering van bosbouw. Recreatief medegebruik en kwalitatieve verbetering van de verblijfsrecreatie worden actief gestimuleerd.
 - Voortzetting van het verspreid voorkomend agrarisch gebruik en vermindering van het militaire gebruik blijven uitgangspunten.
 - Ook in de stiltegebieden op de Veluwe mogen gebiedseigen geluiden niet of nauwelijks worden verstoord door geluid als gevolg van menselijk handelen. Alle ruimtelijke activiteiten die niet gebiedseigen zijn, en de norm van 40 dB(A) overschrijden, worden geweerd.
- **Waardevol Cultuurlandschap**
Het Gebiedsperpectief Veluwe bestaat uit vijf Integrale Deelplannen, de Ecologische verkenning Veluwe en de Verkenning Randzone Oostzijde. De Intergrale deelplannen vormen de basis voor jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. De vijf deelplannen richten zich op de ontwikkeling van de waarden van bos- en natuurterreinen, het vergroten van de leefgebieden voor grofwild, een verantwoord recreatief medegebruik en het terugdringen van gemotoriseerd verkeer.
 - **Ecologische verkenning Veluwe (EVV)**
De EVV is een ecologische aanvulling op de vijf deelplannen voor het Centraal Veluws Natuurgebied. Ze biedt een samenhangende visie op de relatie van het Centraal Veluws Natuurgebied met de omliggende randgebieden: kwelzones, beek- en sprengensystemen en het rivierengebied.
e Ecologische verkenning Veluwe (EVV) heeft als onderzoeksrapport geen bestuurlijke status. Doel is het vergroten van draagvlak bij alle betrokkenen voor een samenhangende visie op de Veluwe.
 - **Natuurbeschermingswet**
Onder de Natuurbeschermingswet vallen: Mosterdveen (56 ha), Leemputten bij Staveren (65 ha).
 - **Relatienota**
Het merendeel van de Relatienotagebieden (RBON) "Veluwe" (2483 ha) en "Noord- en Oost-Veluwe" (603 ha) valt buiten de speciale beschermingszone Veluwe. Eronder vallen met name agrarische gronden in de Enclave Uddel-Elspeet-Garderen-Speuld en rond Epe en Vaassen.
Recent is het Begrenzingenplan Veluwe (1999) herzien.

- **Beheer**
Het gebied wordt beheerd door organisaties als Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten, Het Geldersch Landschap en vele particuliere eigenaren, waaronder diverse gemeenten. Over het algemeen wordt gestreefd om de doelstellingen van het “geïntegreerd bosbeheer” te realiseren.

6. Andere gebruiksfuncties in het gebied

6.1 Algemeen

In het aangewezen gebied zijn diverse bestaande functies aanwezig, zoals natuur, bewoning, recreatie, militair gebruik, landbouw, waterwinning. Voor deze functies geldt dat het huidig gebruik de in het gebied aanwezige vogelkundige waarden niet in de weg heeft gestaan en dus in beginsel, binnen het kader van vigerende wet- en regelgeving, kan worden voortgezet; daar waar beheer en regulier onderhoud worden uitgevoerd, mede gericht op de instandhouding en ontwikkeling van vogelkundige waarden, heeft dit beheer daaraan een positieve bijdrage geleverd.

6.2 Gebruiksfuncties

De hiernavolgende korte opsomming van de verschillende huidige gebruiksfuncties is louter beschrijvend van aard en heeft niet de opzet volledig en limitatief te zijn.

- **Bewoning**
In het gebied liggen enkele grotere en kleinere plaatsen als Wolfheze, Hoenderloo, Kootwijk, Hoog-Soeren, Vierhouten. Aan de rand van het gebied liggen een aantal grotere plaatsen, waarvoor de Veluwe een belangrijk uitloopgebied is.
Voor het gebied Veluwe geldt vanuit het rijk een restrictief beleid voor verstedelijking. De provincie heeft met het rijk en de gemeenten voor de kernen in het gebied of direct daaraan grenzend, definitieve verstedelijkingscontouren bepaald.
- **Landbouw**
Het landbouwkundig gebruik is geconcentreerd in een aantal agrarische enclaves. Op een groot deel van de Veluwse bouwlanden wordt maïs geteeld. Er wordt in de agrarische enclaves, langs de randen van de Veluwe en in de Strategische actiegebieden binnen en grenzend aan de Veluwe een stimuleringsbeleid gevoerd ter reductie van de ammoniak-emissie.
- **Bosbouw**
Het bos heeft over het algemeen een multifunctioneel gebruik. Door geïntegreerd bosbeheer worden de natuurlijke potenties van het bos beter benut.
- **Recreatie**
De Veluwe is het belangrijkste toeristisch-recreatieve doelgebied voor binnenlandse vakanties van Nederland. Er zijn veel kampeer- en bungalowbedrijven, hotels, dagrecreatiegebieden en diverse bezienswaardigheden.
- **Waterbeheer**
Er wordt grondwater onttrokken voor de drink- en industriewatervoorziening.

- **Jacht**
In het gebied wordt gejaagd. De beheersjacht op grofwild (wild zwijn, ree, hert, damhert en moeflon) wordt geregeld met afschotvergunningen, de jacht op de andere soorten wordt uitgevoerd op basis van Wildbeheersplannen.
- **Militair gebruik**
Naast de buiten de begrenzing gelaten kazerneterreinen, zijn er oefenterreinen met een hoge natuurwaarde.
Er wordt gestreefd naar vermindering van het militair gebruik van de Veluwe, zowel naar oppervlakte als naar intensiteit. Kazernes en zo'n tweeduizend hectare oefenterrein zijn afgestoten. Het kabinet heeft besloten de aanwijzing tot compagniesoefenterrein (COT) van de Eder- en Ginkelse Heide te laten vervallen. In de plaats ervan zijn ze aangewezen als oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade (LMB).
Boven de gehele Veluwe bevindt zich een laagvliegzone. Ook zijn er drie nachtlagvliegzones aangewezen.
- **Infrastructuur**
Door het gebied lopen de volgende doorgaande wegen: A50 (Arnhem-Zwolle), A12 (Arnhem-Utrecht), A1 (Apeldoorn-Amersfoort), A28 (Harderwijk-Zwolle). Er liggen vijftien N-wegen van regionale betekenis. De grotere wegen vormen een barrière voor het wild. Faunavoorzieningen moeten verbindingen herstellen en het aantal verkeersslachtoffers verminderen. Op rijksniveau leven er plannen om deze wegen een hogere capaciteit te geven. Ter zake zal dan een MER worden opgesteld. Dit geldt ook voor de spoorlijn Utrecht - Arnhem.
Spoorlijnen doorsnijden het gebied tussen Arnhem en Ede, Apeldoorn en Stroe, en Harderwijk en Wezep.

7. Gevolgen van de aanwijzing als speciale beschermingszone

7.1 Rechtsgevolgen in de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn

Het aanwijzen van een gebied als sbz ter uitvoering van de Vogelrichtlijn heeft op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn bepaalde rechtsgevolgen. De belangrijkste artikelen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn opgesomd in Bijlage B van deze nota van toelichting. In de hiernavolgende paragraaf volgt een korte uiteenzetting, waarna telkens wordt aangegeven op welke wijze de Nederlandse regering invulling geeft aan de Europeesrechtelijke vereisten.

7.2 Korte beschrijving en doorwerking in het nationale rechtsstelsel

- I. De Vogelrichtlijn schrijft voor alle onder de bescherming van de Vogelrichtlijn vallende vogelsoorten beschermende maatregelen voor.

De Nederlandse overheid geeft invulling aan de verplichting tot instandhouding van de sbz's door de wijze waarop zij met de belangen van vogels omgaat in de ruimtelijke ordening op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau. Dit gebeurt door het toekennen van functies aan gebieden waar vogels hun leefgebied in hebben. Op rijksniveau is dat vastgelegd in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van het Structuurschema Groene Ruimte (1995). De in het kader van de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden liggen voor het overgrote deel binnen de grenzen van deze Ecologische Hoofdstructuur. In de EHS genieten de natuurwaarden een bijzondere bescherming, die in streek- en bestemmingsplannen haar doorwerking dient te hebben.

Een aantal gebieden geniet bijzondere bescherming, doordat deze gebieden zijn aangewezen als beschermd natuurmonument of staatsnatuurmonument in de zin van de Natuurbeschermingswet. In deze gebieden kan met behulp van een beheersplan het beheer worden geregeld met de eigenaar. Bovendien zijn alle schadelijke handelingen vergunningplichtig, zodat op die wijze de voorgeschreven afweging van belangen kan plaatsvinden.

Voorts worden de leefgebieden van vogels beschermd door de wijze waarop in het beheer van bossen en andere natuurgebieden van natuurbeschermingsorganisaties en particulieren rekening wordt gehouden met vogels. Door het sluiten van overeenkomsten met landgebruikers wordt ook nog broedgelegenheid gegeven aan weidevogels en worden overwinterende ganzen en zwanen in de gelegenheid gesteld te foerageren op landbouwgrond.

De overige rechtsgevolgen zijn ontleend aan artikel 6, tweede, derde en vierde lid van de Habitatrichtlijn, dat ook van toepassing is op de speciale beschermingszones Vogelrichtlijn (artikel 7 Habitatrichtlijn).

- II. Artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn stelt de verplichting passende maatregelen te treffen om te zorgen dat de kwaliteit van de leefgebieden van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert. Ook mogen er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de speciale beschermingszones zijn aangewezen, voor zover die factoren - gelet op de doelstelling van de Vogelrichtlijn - een significant effect zouden kunnen hebben.

In de aangewezen sbz's zijn diverse bestaande functies aanwezig. Onder bestaand gebruik wordt in ieder geval verstaan het bestendig gebruik op het moment van aanwijzing of het gebruik, gebaseerd op een van overheidswege genomen besluit of verkregen toestemming. Bovendien kunnen in het kader van de Vogelrichtlijn bestaande activiteiten en intensivering van deze activiteiten, voorzover er geen sprake is van significante verstoring van de in het geding zijnde vogelkundige waarden in het desbetreffende gebied, nu en in de toekomst zonder problemen plaatsvinden. Deze besluitvorming over al of niet significante aantasting van vogelkundige waarden vindt plaats in daarvoor relevante wettelijke kaders.

Voor deze functies geldt dat het huidig gebruik de in het gebied aanwezige vogelkundige waarden niet in de weg heeft gestaan en dus in beginsel, binnen het kader van vigerende wet- en regelgeving, kan worden voortgezet. Daar waar beheer en regulier onderhoud worden uitgevoerd mede gericht op de instandhouding en ontwikkeling van vogelkundige waarden, heeft dit beheer daaraan een positieve bijdrage geleverd. Een aanwijzing als sbz is derhalve nu geen reden om na aanwijzing anders tegen het zodanig gebruik aan te kijken. Een en ander komt anders te liggen, indien op enig moment mocht blijken dat in (een deel van) de sbz toch een vorm van gebruik bestaat die significant nadelige effecten heeft op de op grond van de Vogelrichtlijn te beschermen vogelkundige waarden. In dat geval is de Nederlandse regering conform het gestelde in artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn gehouden passende maatregelen te nemen.

- III. Bij de overige rechtsgevolgen gaat het om procedureregels die moeten worden gehanteerd in het geval dat - in afwijking van de beschermingsvereisten van de vogels en de eisen die aan leefgebieden van vogels gesteld moeten worden - plannen of projecten worden ontwikkeld die mogelijk significante gevolgen hebben voor de speciale beschermingszones (artikel 6, derde en vierde lid, van de Habitatrichtlijn).

Het afwegingskader zoals verwoord in artikel 6 Habitatrictlijn is in soortgelijke bewoordingen terug te vinden in de afwegformules die zijn opgenomen in de Planologische Kernbeslissing Structuurschema Groene Ruimte en de Planologische Kernbeslissing Waddenzee (Kamerstukken II 1992/93, 22605, nrs. 33 en 34) en werkt zo in de besluitvorming omtrent plannen en projecten door. Belangrijke wettelijke kaders daarvoor zijn onder andere de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Natuurbeschermingswet. Ter verdere ondersteuning wordt op korte termijn een Algemene Maatregel van Bestuur opgesteld waarmee genoemd afwegingskader wordt vastgelegd. Artikel 29 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt de mogelijkheid deze AMvB op te stellen. In de AMvB zal worden opgenomen dat besluitvorming over realisatie van plannen en projecten in en in de nabijheid van Vogelrichtlijn- en Habitatrictlijngebieden onderhevig is aan artikel 6, derde en vierde lid, van de Habitatrictlijn.

Bijlage A

Biotoopbeschrijvingen Vogelrichtlijnsoorten

De *Wespendief* is een strikte bosbewoner, met een voorkeur voor de grotere (> 250 ha), oudere bossen (ten minste 40 jaar) op zandgrond. De soort ontbreekt in uitgestrekte agrarische gebieden en vermijdt meestal harde kleibodems. Wespendieven broeden zowel in naaldbossen als in opgaande loofbossen met een rijke ondergroei, maar vermijdt jonge bossen en te sterk versnipperde bossen. De Wespendief heeft een voorkeur voor sparren om zijn nest in te bouwen. De minimale grootte van het activiteitsgebied rond het nest bedraagt ongeveer 1400 ha. Wespen vormen het hoofdvoedsel van deze soort, maar daarnaast worden ook veel vogels gevangen. De wespennesten worden uitgegraven, waardoor de wespendief afhankelijk is van redelijk zachte bodems. Het voedsel wordt in de regel gehaald op 1-3 km tot maximaal 7 km van de nestplaats.

De *Nachtzwaluw* is gebonden aan droge, zandige gebieden zoals randen van zandverstuivingen, zandige heidevelden en duinen met verspreide opslag, open vlaktes ontstaan door kaalslag, storm of brand, hoogvenen en jonge houtaanplant of open bossen. Nachtzwaluwen foerageren in de directe omgeving van het nest in vergelijkbare biotopen en langs bosranden.

De *Ijsvogel* is een viseter, die gebonden is aan stilstaand of langzaam stromend zoet water met steile oevers waarin de nesten worden uitgegraven, zoals langs beken, kleine rivieren, kanalen, vaarten, grachten, vijvers, plassen en afgravingen. Vooral oevers met bomen en uitkijkposten in de vorm van overhangende takken of riet en bij voorkeur helder water. Het foerageergebied kan zich uitstrekken tot op enkele kilometers van het nest. De dichtheid is het hoogst in het oosten en het zuiden van het land. Ijsvogels zijn zeer gevoelig voor strenge vorst en na strenge winters is het voorkomen beperkt tot het zuiden van het land, maar de soort verspreidt zich na enkele zachte winters weer over geheel Nederland.

De *Zwarte specht* is een standvogel die een voorkeur heeft voor rustige, grote en redelijk oude bossen (zowel loof- als naaldbos), maar ook wel broedt in meer gefragmenteerde bossen of lanen. Het voorkomen is vrijwel geheel beperkt tot de bosrijke gebieden in het oosten en het zuiden van Nederland en de binnenduinrand van de Hollandse kust. Het voedsel van de Zwarte Specht bestaat uit insecten en insectenlarven die vooral uit omgevallen en aangetaste bomen (veelal grove dennen) worden gehaald. Het foerageergebied kan zich uitstrekken tot enkele kilometers van de nestplaats.

De *Boomleeuwerik* broedt op droge, zandige bodems met een schaarse begroeiing en verspreide opslag van bomen of struiken, en tevens langs de randen van meer gestructureerde vegetaties. De broedbiotoop omvat schrale heidevelden, zandverstuivingen en schrale duinen, en ook kaalslagen en brandvlaktes. Het voorkomen beperkt zich dan ook voornamelijk tot de hoge zandgronden en de duinen. Aantalschommelingen houden verband met het beschikbaar komen van nieuwe broedgebieden door bijvoorbeeld brand of storm en waarschijnlijk ook met de strengheid van de winters in de overwinteringsgebieden in het zuiden van Europa.

De *Duinpieper* is gebonden aan droge, zandige bodems met een schaarse begroeiing. In Nederland vooral schrale heidevelden, zandverstuivingen, grote

kaalslagen en brandvlaktes op de hoge zandgronden, maar niet in de kustduinen. Tegenwoordig is het broedgebied vrijwel geheel beperkt tot de Veluwe.

De *Grauwe klauwier* prefereert zonnige, insectenrijke terreinen met verspreide struiken of lage bomen, zoals hoogvenen, vochtige heidelandschappen, duinen, kaalslagen, kleinschalige agrarische gebieden met veel houtwallen en mislukte cultures, maar broedt ook langs randen van bosgebieden en langs (spoor)wegen. Het nest wordt bij voorkeur in doornig struikgewas gebouwd. Het voorkomen in Nederland beperkt zich tegenwoordig vooral tot het hoogveengebied het Bargerveen. Daarnaast broeden kleinere aantallen op de overige delen van hogere zandgronden, in de duinen en de begraasde ruigtes van de Oostvaardersplassen. Het voedsel van de Grauwe Klauwier bestaat hoofdzakelijk uit insecten en daarnaast uit kleine gewervelde dieren zoals hagedissen en muizen.

De *Draaihals* heeft een voorkeur voor open loofbossen met grazige bodems en broedt daarnaast ook in heidegebieden, rivierbossen, lariksbossen. Vroeger broedde de soort vooral in boomgaarden. Tegenwoordig hebben randen van bossen in de buurt van houtwallen of muurtjes de voorkeur. De nesten worden gebouwd in verlaten spechtenholen, boomholtes, nestkasten en in mindere mate in houtwallen of muurtjes. Draaihalzen leven voornamelijk van mieren en mierenpoppen.

De broedbiotoop van de *Roodborsttapuit* bestaat uit redelijk open gebieden met een ruige vegetatie en verspreide opslag van struiken of bomen, zoals heidevelden, duinen en jonge bosaanplantingen. De soort broedt ook in ruige wegbermen en sloottaluds. Daarnaast vormen kleinschalige, extensief beheerde agrarische gebieden een belangrijk broedbiotoop. Grootschalige en open agrarische gebieden worden echter gemeden. Noodzakelijk voor het voorkomen van de soort is de aanwezigheid van zangposten (bomen, struiken of andere opgaande elementen) en de aanwezigheid van overjarige verdroogde vegetatie voor de nestbouw, ter beschutting, en om te foerageren. Behalve in Zeeuws-Vlaanderen waren er tot voor kort nog maar weinig agrarische gebieden waar de soort stand hield, in tegenstelling tot de meeste natuurreservaten. Vanaf het begin van de jaren negentig is er sprake van een sterke groei van het aantal broedparen in Nederland, zowel in agrarische gebieden als in heide- en duingebieden.

De broedbiotoop van de *Tapuit* bestaat uit schaars begroeide terreinen met voldoende uitzichtmogelijkheden in de vorm van zand- of steenhopen, boomstronken en palen, zoals duinen, heidegebieden met voldoende zandige delen, hoogveengebieden, stuifzandgebieden en kapvlaktes. Daarnaast broedt de soort op zand- of steendepots, opgespoten terreinen, dijken en dammen. Bijna de helft van het aantal broedparen broedt in de duinen van West-Nederland en het Waddengebied. Tapuiten broeden bij voorkeur in holen (vooral konijnenholen).

Bijlage B

Relevante artikelen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn

* Vogelrichtlijn

Artikel 3

1 . Met inachtneming van de in artikel 2 genoemde eisen nemen de Lid-Staten alle nodige maatregelen om voor alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen.

2 . Voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van biotopen en leefgebieden worden in de eerste plaats de volgende maatregelen getroffen :

- a) instelling van beschermingszones;
- b) onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten de beschermingszones;
- c) herstel of weer aanleggen van vernietigde biotopen;
- d) aanleg van biotopen.

Artikel 4

1 . Voor de leefgebieden van de in bijlage I vermelde soorten worden speciale beschermingsmaatregelen getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten.

In dat verband wordt gelet op:

- a) soorten die dreigen uit te sterven;
- b) soorten die gevoelig zijn voor bepaalde wijzigingen van het leefgebied;
- c) soorten die als zeldzaam worden beschouwd omdat hun populatie zwak is of omdat zij slechts plaatselijk voorkomen;
- d) andere soorten die vanwege de specifieke kenmerken van hun leefgebied speciale aandacht verdienen.

Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met de tendensen en de schommelingen van het populatiepeil.

De Lid-Staten wijzen met name de naar aantal en oppervlakte voor de instandhouding van deze soorten meest geschikte gebieden als speciale beschermingszones aan, waarbij rekening wordt gehouden met de bescherming die deze soorten in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, behoeven.

2 . De Lid-Staten nemen soortgelijke maatregelen ten aanzien van de niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogels, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van het gebied van bescherming in de geografische zee- en landzone waar deze richtlijn van toepassing is, ten aanzien van hun broed-, rui- en overwinteringsgebieden en rustplaatsen in hun trekzones. Met het oog hierop besteden de Lid-Staten zelf bijzondere aandacht aan de bescherming van watergebieden en in het bijzonder aan de watergebieden van internationale betekenis.

* Habitatrichtlijn

Artikel 6

2. De Lid-Staten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben.

3. Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.

4. Indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, neemt de Lid-Staat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. De Lid-Staat stelt de Commissie op de hoogte van de genomen compenserende maatregelen.

Wanneer het betrokken gebied een gebied met een prioritair type natuurlijke habitat en/of een prioritaire soort is, kunnen alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of met voor het milieu wezenlijke gunstige effecten dan wel, na advies van de Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden aangevoerd.

Artikel 7

De uit artikel 6, leden 2, 3 en 4, voortvloeiende verplichtingen komen in de plaats van de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 4, lid 4, eerste zin, van Richtlijn 79/409/EEG, voor wat betreft de speciale beschermingszones die overeenkomstig artikel 4, lid 1, van die richtlijn zijn aangewezen of bij analogie overeenkomstig artikel 4, lid 2, van die richtlijn zijn erkend, zulks vanaf de datum van toepassing van de onderhavige richtlijn, dan wel vanaf de datum van de aanwijzing of erkenning door een Lid-Staat overeenkomstig Richtlijn 79/409/EEG, indien deze datum later valt.